

Justis- og beredskapsdepartementet

Deres referanse: 15/8372-ISV

Vår referanse: 2019/265

Dato: 21/03/2019

Forslag til ny forskrift om utførelse av personundersøkelse i straffesaker

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 21. desember 2018, med forslag til ny forskrift om utførelse av personundersøkelse i straffesaker.

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og den øvrige lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig, jf. lov om Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter § 1 annet ledd. NIM skal blant annet gi råd til regjeringen og andre offentlige organer om gjennomføringen av menneskerettighetene, jf. loven § 3 første ledd bokstav b. I dette ligger det særlig at NIM skal komme med innspill i lovgivningsprosesser som berører menneskerettighetene, jf. Innst. 216 L (2014-2015) s. 3.

NIMs rolle vil primært være å foreta en vurdering av hvordan den foreslåtte nye forskriften forholder seg til Norges menneskerettslige forpliktelser.

Bakgrunnen for forslaget er å bringe reglene om personundersøkelse i samsvar med rettsutviklingen de senere årene, og å effektivisere arbeidet med å utføre personundersøkelser. Det vises også til at personundersøkelser har fått større praktisk betydning etter innføring av de nye straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, og at både Riksadvokaten og forskning har påpekt at det tar for lang tid fra lovbrudd avdekkes til oppfølgingen av ungdommen, herunder gjennomføring av personundersøkelse, starter.

I forslaget til ny forskrift om personundersøkelser i straffesaker fremgår det at personundersøkelser for mindreårige skal prioriteres, og det foreslås innført en frist på fire uker for ferdigstilling av disse personundersøkelsene. Det foreslås også at ungdomskordinator i konfliktrådet kan trekkes inn i arbeidet med personundersøkelsen dersom dette er hensiktsmessig, og den siktede mindreårige og vergene samtykker til dette.

NIM er positiv til forslagene. Hensikten med å innføre de nye straffereaksjonene var «å skape et reelt alternativ til ubetinget fengsel ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet.»¹ Dette er i tråd med FNs barnekonvensjons bestemmelser om at fengsling av barn skal være siste utvei (artikkel 37 b). De nye straffereaksjonene overfor mindreårige er også i tråd med barnekonvensjonen artikkel 40, hvor det blant annet fremgår at dersom barn begår kriminalitet skal det behandles på en måte som fremmer barnets reintegrering i samfunnet.

Ettersom FNs barnekonvensjon fastslår at fengsling kun skal benyttes som en siste utvei overfor barn, er det viktig at det foreligger slike reelle alternativer til bruk av fengselsstraff.² For at alternativene skal være reelle, er det viktig at de er velfungerende. Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er forholdsvis nye straffereaksjoner i Norge. Det er derfor fint at det foretas jevnlig evaluering av hvordan disse nye straffene fungerer i praksis. Ettersom det både i underveisevalueringen fra Nordlandsforskning, og fra Riksadvokaten, fremheves at det tar for lang tid å få gjennomført personundersøkelser, er det positivt at det i forskriftsutkastet foreslås at personundersøkelser for mindreårige skal prioriteres, og at det oppstilles en tidsfrist på fire uker for ferdigstilling av slike personundersøkelser.

Konkrete tidsfrister kan bidra til at det blir kortere tid fra den straffbare handlingen fant sted, til den mindreårige får en reaksjon på lovbruddet. Dette er også i tråd med FNs barnekomité's føringer i generell kommentar nr. 10 (2007) Children's rights in juvenile justice, hvor det fremgår at internasjonalt er det «a consensus that for children in conflict with the law the time between the commission of the offence and the final response to this act should be as short as possible. The longer the period, the more likely it is that the response loses its desired positive, pedagogical impact, and the more the child will be stigmatized.»³

Det varsles i høringsbrevet at departementet vil foreta en vurdering av om det er behov for regelendringer knyttet til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, blant annet basert på innspill fra Riksadvokaten, når den endelige evalueringsrapporten fra Nordlandsforskning foreligger. NIM ønsker en slik vurdering velkommen. Det har vært mye oppmerksomhet rundt ungdomskriminalitet den siste tiden. Fokuset har særlig vært rettet mot de tyngste gjengangerne i Oslo politidistrikt, og det har blant annet vært fremhevet fra politiets side at det har blitt for vanskelig å fengsle mindreårige. NIM bemerker til dette at det gjeldende norske regelverket for fengsling av barn, og for

---

¹ Prop. 135 L (2010-2011) s. 109.

² CRC/C/GC/10, General Comment No. 10 (2007) Children's right in juvenile justice, avsnitt 70, hvor det fremgår at "The laws must provide the court/judge, or other competent, independent and impartial authority or judicial body, with a wide variety of possible alternatives to institutional care and deprivation of liberty [...] to assure that deprivation of liberty be used only as a measure of last resort and for the shortest period of time (art. 37 (b) of CRC)."

³ CRC/C/GC/10, General Comment No. 10 (2007) Children's right in juvenile justice, avsnitt 51.

straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, er i godt samsvar med FNs barnekonvensjon, og også med barnekomiteens føringer. I departementets vurdering av behovet for regelendringer, må Norges forpliktelser etter barnekonvensjonen fortsatt være styrende. I den forbindelse kan det også være verdt å merke seg at barnekomiteen holder på å revidere generell kommentar nr. 10 Children's rights in juvenile justice.

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Adele Matheson Mestad
konstituer direktør

Anniken Barstad Waaler
seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.